

Деревянко Б.В. Питання забезпечення економічного суверенітету вітчизняних суб'єктів господарювання у сфері надання освітніх послуг. *Економіко-правові дослідження в XXI столітті: правові гарантії економічного суверенітету України в умовах глибокої міжнародної інтеграції: Матер. Шестий міжд. науч.-практ. інтернет-конф. (г. Донецьк, 21–30 вересня 2010 року)* / науч. ред. В.К. Мамутов; НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень. Донецьк: Изд-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2010. С. 83–86.

Деревянко Богдан Володимирович,

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри господарського та екологічного права

Донецького юридичного інституту ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка,

м. Донецьк

ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ ВІТЧИЗНЯНИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У СФЕРІ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

3 грудня 1999 року Україною було ратифіковано Лісабонську Конвенцію «Про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні», а 19 травня 2005 року – прийнято рішення про приєднання до Болонського процесу.

Головними завданнями інтеграційних процесів у сфері освіти в Європі були уніфікація знань, що надаються навчальними закладами різних країн, та надання випускникам можливостей доступу на ринки праці різних європейських країн. Інших позитивів цього процесу майже не було. Україна розпочала інтеграцію. Навчальні заклади перейшли до викладання за кредитно-модульною системою. Її форми при запровадженні в Україні було трансформовано не в кращий бік. Однак негативи запровадження нової системи так і не трансформувалися в очікувані від цієї системи позитиви: українську освіту все одно не визнають у Європі, а випускників не приймають на кваліфіковані посади у країнах ЄС. Більше того, у Західних країнах складаються рейтинги, на основі яких формується думка майбутніх студентів на користь провідних західних ВНЗ [1].

Складається враження, що така ситуація спрямована на консервацію правовідносин у сфері надання освітніх послуг: європейські ВНЗ будуть надавати дорогі освітні послуги громадянам своїх та інших країн, а ВНЗ східноєвропейських країн будуть готувати спеціалістів, затребуваних лише у власних країнах.

Отже, Україна підписує різні угоди, вступає до різних союзів на основі модних новітніх тенденцій. При цьому не прогнозуються позитиви і негативи. Слід сказати, що Німецьким з'їздом представників юридичних факультетів у постанові «Юридична освіта та Болонський процес» наприкінці травня 2008 року більшістю голосів (повторно) було відхилено положення про запровадження Болонського процесу у сфері юридичної освіти в

Деревянко Б.В. Питання забезпечення економічного суверенітету вітчизняних суб'єктів господарювання у сфері надання освітніх послуг. *Економіко-правові дослідження в XXI столітті: правове забезпечення економічного суверенітету України в умовах углублення міжнародної інтеграції: Матер. Шестий міжд. науч.-практ. інтернет-конф. (г. Донецьк, 21–30 вересня 2010 року)* / науч. ред. В.К. Мамутов; НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень. Донецьк: Изд-во «Ноулідж» (донецкое отделение), 2010. С. 83–86.

ФРН. З'їзд обґрунтував своє рішення тим, що Болонський процес зазнав невдачі у трьох своїх цілях: пересування студентів знизилося після введення послідовних навчальних напрямів, порівнюваність видів закінчення ВНЗ не могла бути гарантована й диплом бакалавра не дав більшості випускників достатньої професійної кваліфікації [2, с. 28].

У нас же з метою забезпечення власного економічного суверенітету українським суб'єктам господарювання, що надають освітні послуги, необхідно рекомендувати орієнтуватися на десятиріччями освоєний ринок і на власні конкурентні переваги. На сьогодні основними конкурентними перевагами вітчизняних навчальних закладів є:

- відносно невелика вартість оплати за отримання споживачем освітніх послуг;
- достатньо високий рівень освітніх послуг в окремих галузях та сферах знань.

Реалізувати економічний суверенітет вітчизняні суб'єкти господарювання у сфері освіти зможуть за рахунок споживачів, які не мають достатньої кількості грошей для отримання знань у найрейтинговіших навчальних закладах Західної Європи, США та інших країн. А такими споживачами, у першу чергу, є саме громадяни України. На їх стовідсоткове навчання в Україні повинна бути спрямована синергія самих навчальних закладів та держави. МОН України повинно консультувати потенційних учнів і студентів та їхніх батьків про можливості вітчизняних навчальних закладів і про недоцільність та нерациональність навчання за кордоном. Велике значення також спроможна відігравати соціальна реклама, виготовлена на замовлення МОН України або інших державних органів.

На перший погляд здається, що названі дії знаходяться у площині цивільно-правових відносин. Однак насправді вони спрямовані на реалізацію публічних інтересів у підприємницькій сфері. Особи, які намагаються отримати освіту за кордоном, є найбільш підготовленими та найбільш заможними. Тобто потенційно вони є майбутнім так званого середнього класу, що тільки складається в Україні – вони мають певний рівень підготовки, достатній для вступу в іноземний ВНЗ. А отже у випадку отримання знань в Україні – мають хист до організації підприємництва. Наявні гроші для оплати навчання за кордоном у випадку їх економії при навчанні в Україні перетворюються на первісний капітал для організації власної справи.

Про обов'язкову потребу у значних грошових коштах свідчать усі американські проспекти, призначені для іноземних абітурієнтів, які мають намір вступати до ВНЗ США. Вони не рекомендують потенційним іноземним студентам сподіватися на заробіток або інші

Деревянко Б.В. Питання забезпечення економічного суверенітету вітчизняних суб'єктів господарювання у сфері надання освітніх послуг. *Економіко-правові дослідження в XXI столітті: правове забезпечення економічного суверенітету України в умовах углублення міжнародної інтеграції: Матер. Шестий міжд. науч.-практ. інтернет-конф. (г. Донецьк, 21–30 вересня 2010 року)* / науч. ред. В.К. Мамутов; НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень. Донецьк: Изд-во «Ноулідж» (донецкое отделение), 2010. С. 83–86.

джерела отримання коштів у США, які б давали змогу оплатити навчання. А, згідно з дослідженнями Інституту міжнародної освіти 68 % витрат на навчання у США несуть самі іноземні студенти або їхні сім'ї; лише 16 % коштів надають американські коледжі або університети; 5,2 % виділяє уряд або навчальний заклад країни, звідки прибув студент; закордонний спонсор покриває в середньому 2,9 % витрат; робота забезпечує 2,3 %; американський приватний спонсор оплачує 2,1 %, американський уряд – 1 %, міжнародні організації – 0,6 %; інші джерела – 2 % [3, с. 77].

Також споживачами послуг вітчизняних навчальних закладів можуть бути громадяни країн СНД, громадяни (піддані) країн Африки, Близького Сходу, а також Індії та КНР. Саме хоча б на утриманні сталої кількості споживачів із названих регіонів світу повинні бути зосереджені зусилля вітчизняних суб'єктів господарювання. На це також повинна спрямовуватися державна політика в галузі освіти.

Нарешті на двадцятому році незалежності хоча б в окремих галузях та сферах суспільного виробництва слід реалізувати принцип захисту національного товаровиробника, закріплений статтею 6 Господарського кодексу України. Якщо у більшості країн світу давно виник і набув загальнодержавного значення так званий економічний націоналізм, то ми лише намагаємося досягти принаймні економічного суверенітету.

На сьогодні частка державних видатків на вищу освіту в загальному обсязі видатків, становить у Нідерландах – 4,5 %; Бельгії, Данії – 3,6 %; Іспанії, Італії – 3,5 %; РФ – 2,0 %. Частка державних видатків на вищу освіту у ВНП: у Нідерландах – 1,8 %; Данії – 1,6 %; Ірландії – 1,4 %; Україні – 0,7 % [4, с. 73].

Якщо держава майже не фінансує освіту, то повинна хоча б стимулювати її розвиток. За посередництва основних засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання, зазначених у пункті 2 статті 12 Господарського кодексу України, можуть стимулюватися вітчизняні навчальні заклади незалежно від освітньо-кваліфікаційного рівня та форми власності. Серед останніх можна прогнозувати підвищення ролі державного замовлення у сфері надання освітніх послуг. За допомогою цього засобу регулюючого впливу держава стимулює навчальні заклади до підвищення рівня послуг. Оплачуючи послуги кращих вітчизняних навчальних закладів, держава сприяє збереженню та збільшенню кількості робочих місць та якості матеріальної бази. З іншого боку, держава

Дервянко Б.В. Питання забезпечення економічного суверенітету вітчизняних суб'єктів господарювання у сфері надання освітніх послуг. *Економіко-правові дослідження в XXI столітті: правові гарантії економічного суверенітету України в умовах глибокої міжнародної інтеграції: Матер. Шестий міжд. наук.-практ. інтернет-конф. (г. Донецьк, 21–30 вересня 2010 року)* / науч. ред. В.К. Мамутов; НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень. Донецьк: Изд-во «Ноулідж» (донецкое отделение), 2010. С. 83–86.

скеровує сферу надання освітніх послуг у бік підготовки фахівців, потрібних у господарській сфері.

Література:

1. Кларк М. Вплив ранжирування у вищій освіті на доступ, вибір і можливості студентів / М. Кларк // Вища школа. — 2009. — № 11. — С. 112—125.
2. Хелланд А. Юридична освіта в Німеччині / А. Хелланд, М. Вендіш // Право України. — 2009. — № 1. — С. 22—28.
3. Боголіб Т. М. Фінансові аспекти розвитку вищої освіти у США / Т. М. Боголіб // Фінанси України. — 2010. — № 2. — С. 70—82.
4. Монаєнко А. Джерела та порядок фінансування видатків вищих навчальних закладів / А. Монаєнко // Підприємництво, господарство і право. — 2009. — № 9. — С. 72—75.